

Nr 37.

Av herr **Pålsson, Jöns**, om ändring i gällande bestämmelser för vissa jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit.

När riksdagen i maj 1915 biföll den kungl. propositionen angående åtgärder från det allmännas sida för *beredande av driftkredit åt idkare av mindre jordbruk* saknades icke röster som med påpekande av de snäva gränserna för denna verksamhet ansågo densamma från början sakna utvecklingsmöjligheter, men å andra sidan hyste många förhoppningar att denna utomordentligt viktiga fråga nu funnit sin lösning. Erfarenheten har tyvärr givit de förstnämnda rätt.

Ordnandet av jordbrukets driftkredit hade varit föremål för ett flertal utredningar från det allmännas sida, varav blott må erinras om dem som försiggått under de senast förflutna åren. Uti underdånig skrivelse den 7 november 1903 hemställde sålunda hushållningssällskapens ombud att Kungl. Maj:t täcktes i nåder låta utreda, i vad mån och på vilket sätt kreditförhållandena för jordbruket kunde förbättras särskilt med fästet avseende å den säkerhet som från jordbruket kunde lämnas i inventarier ävensom genom föreningsväsendet samt vidtaga de åtgärder vartill denna utredning kunde giva anledning. Denna skrivelse från hushållningssällskapens ombud remitterades till lantbruksstyrelsen. Resultatet härav blev i första hand att dåvarande amanuensen i finansdepartementet sedermera finansministern i den Swartzska ministären Conrad Carleson på uppdrag av lantbruksstyrelsen år 1906 företog en resa till Danmark för att studera de skilda sätt på vilka man i detta land sökt tillgodose jordbrukarnas behov av kapital för själva jordbruksrörelsen d. v. s. av driftkapital. Ifrågavarande reseberättelse jämte lantbruksstyrelsens eget utlåtande föreligger i styrelsens förslag av den 1 december 1908 angående ordnande av *kreditförhållandena för det mindre jordbruket* och utmynnade i en hemställan att Kungl Maj:t

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 3 saml. 14 häft. (Nr 37—38). 1

måtte föreslå riksdagen att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande under vissa år ett belopp av intill 10 miljoner kronor att tilldelas för ändamålet särskilt bildade föreningar. Efter remiss till fullmäktige i riksgäldskontoret befanns det dock ej tillrädligt att söka lösa det mindre jordbrukets kreditfråga på denna väg.

Ett nytt betänkande och förslag i ärendet blev ock utarbetat av trenne av då- och nuvarande departementschefen statsrådet A. Petersson särskilt tillkallade sakkunnige sekreteraren, dåvarande landskamrer H. Uddén, byråchefen dåvarande sekreteraren i Östergötlands läns hushållningssällskap W. Heyman samt sekreteraren i Nyköpings läns hushållningssällskap K. A. Högström. Detta förslag inlämnades den 18 januari 1911 till jordbruksdepartementet.

Mot detsamma framställdes dock en del anmärkningar vilka ansågos så vägande att jordbruksministern uppdrog åt ny sakkunnig f. d. expeditionschefen i jordbruksdepartementet, justitierådet P. von Seth, att verkställa en förnyad utredning som till departementet överlämnades den 26 februari 1913.

I det von Sethska förslaget blev för första gången dels kassornas egen inlåningsrörelse lagd såsom grund för att täcka lånebehovet och dels linjerna uppdragna för en anordning med centralkassor som de lokala kassornas förlagsgivande, penningförvaltande och kontrollerande organ. Centralkassan får således ej betraktas såsom en självständig penninginrättning. Dess funktion blir endast att möjliggöra de lokala kassornas verksamhet. Utan tvivel ligger just häri en stark garanti för enhetlighet och självständighet åt rörelsen utan sammankoppling med andra penninginrättningar, som ledas enligt andra för jordbrukskasserörelsen måhända främmande grundsatser.

Sistnämnda förslag som i allt väsentligt blev det nu lagfästa har slutligen varit föremål för ytterligare överläggning och yttrande av en kungl. kommitté. Först efter denna granskning ansågs förslaget moget att såsom kungl. proposition föreläggas riksdagen till avgörande.

Även om opinionen så gott som undantagslöst varit ense därom att kreditbehovet borde tillgodoses genom föreningar, blev å andra sidan dessas handlingsfrihet så kringskuren att kreditrörelsen icke under de gångna tre åren nått någon större utveckling.

Orsakerna härtill ha varit flera. Kristiden har givetvis i viss mån inverkat ej minst genom en del kända förhållanden, som kringskurit jordbrukarnas handlingsfrihet och verkat förlamande på nydaningen. En rikligare penningtillgång har givetvis också minskat lånebehovet och jämsides därmed kassornas betydelse. Men detta penning-

tillskott har i ej ringa mån vunnits genom realisation av levande inventarier. När dessa kapital åter skola uttagas för att göra besättningarna fulltaliga blir lånebehovet säkerligen större. Härtill kommer att den allt för starkt begränsade lånerätten gjort det tämligen ändamålslost att ansluta sig till lånekassorna, emedan lånerätten ej tillnärmelsevis svarat mot verkliga behovet. Ett hinder torde också ligga i lantbefolkningens bristande insikt om föreningsväsendets betydelse för främjande av gemensamma ekonomiska syften.

För att kunna föra jordbrukskasserörelsen på sådana banor att den verkligen blir vår stora kreditbehövande lantbefolkning till nytta, kräves emellertid enligt vår på erfarenheten om kassaverksamheten grundade mening dels vissa ändringar i bestämmelserna för kassornas verksamhet och dels att en kraftig upplysningsverksamhet igångsättes för att påvisa deras nytta. Vad dessa lagändringar beträffar är det ett riksintresse att de vidtagas i så god tid att de hunnit genomföras före den krävande och kritiska tid med dennas måhända oanade krav på jordbrukets produktionsförmåga, som torde följa på den nuvarande och då det för litet var måste gälla att återställa och förnya allt det som under krigsåren blivit tillbakasatt eller förstört.

Även om det kan synas olämpligt och obehövt att, så kort tid efter det nu gällande bestämmelser genomfördes, vidtaga ändringar, må dock beaktas, att erfarenheten under de gångna åren ådagalagt det oavvisliga behovet av sådana ändringar.

Ävenså förtjänar påpekas, att redan när riksdagen antog nu gällande förordning för kassorna med skärpa påpekades att gränserna för deras verksamhet voro för snäva. I detta sammanhang må erinras om de vid 1915 års riksdag väckta motionerna av herr Magnusson i Skövde, andra kammaren nr 232, med yrkande på höjning under vissa förutsättningar av lånerätten, och av herr Olsson i Ramsta rörande nedsättning av insatskapitalets storlek.

Erfarenheten har visat, att de nu gällande bestämmelserna böra ändras i följande hänseende:

1. Lånerätten per har odlad jord höjes intill 200 kronor per har.
2. Lånerätt beviljas även för skogs-, ängs- och betesmark till 25 kronor per har.
3. Lånerätt beviljas å trädgårdsjord med 400 kronor per har.
4. Den åsatta gränsen av 50 har jord såsom största areal, för vilken medlem må vinna inträde i kassan, höjes till 100 har.
5. Ekonomiska föreningar såsom elektriska distributionsföreningar,

mejeriföreningar m. fl. erhålla rätt att liksom jordbrukskassa ingå som medlemmar i centralkassa och där åtnjuta lånerätt.

6. Fristående jordbrukskassor eller föreningar, bildade i län, som ligga utanför organiserad centralkassas verksamhetsområde, äga under förutsättning av dess medgivande att ansluta sig till sådan.

7. Enskilda jordbrukare å ort, där ej jordbrukskassa finnes, må kunna beviljas inträde i närmaste jordbrukskassa.

8. Att en del förenklingar vidtagas i gällande bestämmelser beträffande jordbrukskassornas skötsel.

För att ytterligare motivera dessa önskemål hänvisa vi till följande till Konungen inlämnade underdåniga ansökningar:

Från Mälareprovinsernas centralkassa av den 27 mars och 28 september, från Kristianstads, Malmöhus och Mälareprovinsernas centralkassor gemensamt av den 21 november 1917 och från Jordbrukarnes riksförbunds arbetsutskott den 14 november 1917, samt stadgeförslag för elektriska distributionsföreningar.

Dessutom få vi till stöd för de gjorda yrkandena ytterligare påpeka: att lånerätt för skogs-, ängs- och betesmark skulle stimulera betes- och skogskultur; att det intensiva trädgårdsbruket kräver större lånerätt per har; att landsbygdens elektrifiering skulle verksamt främjas genom att lånerätt medgäves elektriska distributionsföreningar.

På grund av det anförda hemställes,

att riksdagen dels måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i nu gällande bestämmelser för jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit, att

1. Lånerätten per har odlad jord höjes intill 200 kronor per har.

2. Lånerätten beviljas även för skogs-, ängs- och betesmark till 25 kronor per har.

3. Lånerätt beviljas å trädgårdsjord med 400 kronor per har.

4. Den åsatta gränsen av 50 har jord såsom största areal, för vilken medlem må vinna inträde i kassan, höjes till 100 har.

5. Ekonomiska föreningar såsom elektriska distributionsföreningar m. fl. erhålla rätt att liksom jordbrukskassa ingå som medlemmar i centralkassa och där åtnjuta lånerätt.

6. Fristående jordbrukskassor eller föreningar, bildade i län, som ligga utanför organiserad centralkassas verksamhetsområde, äga att under förutsättning av dess medgivande ansluta sig till sådan.

7. Enskilda jordbrukare å ort, där ej jordbrukskassa finnes, må kunna beviljas inträde i närmaste jordbrukskassa.

8. Förenklingar i gällande bestämmelser beträffande jordbrukskassornas skötsel måtte vidtagas.

Stockholm den 23 januari 1918.

Jöns Pålsson.

I motionens syfte instämma:

Gustav Rosén.

J. A. Åkesson.
